

utdömd. Men sådana strider äro ej heller mera fruktbärande för ett ungt folk än för ett gammalt. Det är ej på dem, som ungdomstidens entusiasm skall förnötas. Det finnes allvarligare mål, större uppgifter att för framtiden lösa. Det är på dem, man bör tänka; ty den, som för sitt lif icke ställer målet högt, den kan under detta lufs lopp intet verka. »Målet högt stäldt», detta gifver kraft att verka, detta gifver kraft att uppoffra. Det finnes så mycket för vårt fädernesland att ännu af en framtid vänta, att säkert icke arbete fattas, och ett högt stäldt arbete för hvarje hjerta, förstånd och vilja. Jag tillönskar herrarne det, hvad
 10 en stor man sagt borde vara människans bön: »Gud gifve mig stora tankar». Det är dessa, de stora tankarne, som uppehålla människan i lifvet; det är också de, som gifva en borgen för hennes eget lufs tillfredsställelse och lycka, ty det är de, som låta människan glömma alla små sorger och bekymmer, ihågkommande, att dessa hafva ett slut, och att lifvet är kort, men att hvad hon ledd af stora tankar förmår verka, det skall evinnerligen lefva och bära frukt, om också hennes namn är förgätet, och ingen mera förmår förtälja, hvarifrån det goda verket tog sin början, hvem som främjade det, hvem som för detsamma led.

20 Mätte herrarne därför alltid ihågkomma detta; väl deltaga för stundens också mindre intressen, men icke låta dem uttränga det stora, hvilket framtiden har för Er besparadt; icke uttränga detta, så att dagen, den dyrbara dagen förslösas på dessa små intressen, och, när I en gång kommen de stora när, I saknen kraft och förmåga att främja dem.

Jag har ingen bättre önskan att gifva Eder. Jag slutar därför med förnyande af min hjertliga tacksägelse för eder godhet att gläda mig åt åsynen af eder och åt eder sång.»

30

120 OM § 2 I PROPOSITIONEN TILL VÄRNEPLIGTSLAG.

Morgonbladet n:o 83, 12.IV 1877

Det kan antagas, att de, som önskat likställa värnepliktspropositionen med förslag till ändring i grundlag, haft det lofliga syfte att härigenom göra propositionens antagande beroende af alla fyra ständens samtycke. Att målet icke kan vinnas på denna väg, har jag i en föregående uppsats
 40 sökt visa. Yrkandet, att propositionen vore af »grundlagsnatur» är en betydelselös fras. Grundlagen vet ingenting om en grundlagsnatur. Och ingen människa kan säga, hvori en grundlagsnatur består.¹

För min del håller jag före, att värnepliktslagen i ingen händelse kan blifva gällande utan alla ständens samtycke, men i den ordning, som i Landtdagsordningen § 72 föreskrifves, hvarvid dock, om enighet icke vinnes, förstärkt värnepliktsutskott torde komma att träda i förstärkt bevillningsutskotts stad och ställe. Värnepligstinstitution beror för det första deraf, att anslag för densamma af ständerna beviljas. Men för det andra är sjelfva värnepliktsåtagandet en bevillning, och den mycket
 50 dryg. Vore det fråga om, att de utlottade borde i tre års tid arbeta vid

¹ Enligt Finl. Allm. Tidning skall Bondeståndets talman med åberopande af L. O. § 53 vid remiss af propositionen vägrat »diskussion i sjelfva saken,» »emedan denna proposition vore af grundlagsnatur». Den, som tror, att i L. O. § 53 ingenting säges om »proposition af grundlagsnatur» måste väl tvifla på sin förmåga att läsa innantill.

sjöfällningar och karrutdikningar för landets allmänna gagn, så kan penningevärdet för denna tunga beräknas på pennin. Men värnepligtstungan har icke blott detta i penningar beräkneliga värde; den har derutöfver ett oberäkneligt. Ty lifvets förlust och, hvad svårare är, stympning kanske obotligt lidande, som gör menniskan hjälplös för hela lifvet, till en börda för sig och andra – sådant kan intet värde åsättas; men åtagandet af denna risk är väl en bevilning åt det allmänna öfver all annan beviljad skatt. Pligtmedvetandet må för individen lätta bördan; men, på landet i dess helhet skall den alltid trycka tungt. Det kan också icke antagas, att något stånd skall häri underkasta sig de tre öfriga ståndens beslut, eller att dessa skola vilja påtvinga det fjerde ståndet en dylik blodskatt, hvars hela värde och vigt beror af den frivillighet, med hvilken den betalas. Detta gäller dock hufvudsak, åtagandet af sjelfva värnepligten. För afgörandet i lagens många detaljer blir det en fördel, att förstärkt utskott kan anlitas, isynnerhet som saken är ny och talrika meningsolikheter därför blifva oundvikliga.

10

Det stadgande i propositionen, som ansetts stå i kollision med grundlag, återfinnes i § 2 som lyder:

»I följd af allmänna värnepligtens införande i Finland befrias landet från skyldigheten att på grund af indelningsverket uppställa krigsfolk; men särskild afgift för befrielsen från sådan skyldighet kommer äfven framgent att utgöras».

20

Det är nu första momentet i denna § frågan gäller. Hans Majestät eger väl äfven utan ständernas hörande, på grund af Borgå landtdags beslut, befria rust- och rotehållare från skyldigheten att uppställa indelta soldater samt äfven att undertiden disponera såväl vakansafgifterna som indelta räntan och militieboställena. Men om monark och ständer besluta skyldighetens upphäfvande *för alltid*, då strider beslutet utan tvifvel mot meningen i Regeringsreformen § 18:

»Krigsmagten till häst och fot, såväl som båtsmanshållet, förblifva vid sin indelning och thermed allmogen samt städerna upprättade contracter, hvilka böra noga efterleivas och i akttagas intill dess Kongl. Maj:t och Ständerne nödigt finna någon ändring therutinnan samfäldt att göra.»

30

Såvidt inses kan, angår väl stadgandet icke indelningsverket såsom sådant, utan användandet af indelningsverket tillhörande inkomster. Vid dessa inkomster »förblifver krigsmagten» (= indelta armén och flottan), till dess regent och ständer häri göra ändring; och hufvudvigten ligger utan tvifvel derpå, att hvarken regent eller ständer kunna ensidigt om användandet besluta. Men inclusive göres härigenom indelningsverkets bestånd till ett grundlagsstadgande. Både för regent och folk är det också lika viktigt, att landet under alla omständigheter har sig ett af båda godkändt försvar tillförsäkradt; ehuru man väl sett representationer anse det för en regeringen beviljad synnerlig nåd, att bevilja densamma medel att försvara landet.

40

Utän ändring af detta regeringsformens bud borde väl derföre det anförda första momentet i § 2 af Värnepligtsslagen icke antagas – om nemligen meningen är den, att i följd af värnepligtens införande skyldigheten att uppställa indelta armén är för all framtid afskaffad. Men något förslag till sådan ändring föreligger ständerna icke; och som de icke heller ega initiativ i frågan, synes ingen annan utväg återstå, än den att förkasta momentet eller ändra dess lydelse. En tillfredsställande ändring är i sjelfva verket mycket lätt gjord, om t. ex. efter orden: »uppställa krigsfolk» tillägges: *så länge värnepligten lagenligt består*.

50

Ett sådant tillägg vore säkert endast ett förtydligande af regeringens

egen mening. Ty i ingressen till propositionen säges uttryckligen: »och jemte det indelningsverkets fullständiga upphäfvande i följd deraf ansetts icke böra ifrågakomma» o. s. v.

Men ändringen har oberoende af det anförda ett reelt värde. Ty ehuru man väl kan vara säker, att det aldrig skall anbefallas, att uppställa indelta armén *jemte* värnepligtsarmén, är det dock i sin ordning, att ett stadgande i lagen ingår, som aflägsnar hvarje tvekan och farhåga i detta hänseende.

10 Onödigt är att upprepa, att i hvilket beslut angående momentets lydelse landtdagen än må stanna, § 18 i Regeringsformen deraf icke beröres, utan kvarstår oförändrad såsom gällande grundlagsstadgande.

Stadgandet i senare momentet af samma § 2 förtjenar också i hög grad uppmärksamhet. Men då denna fråga om vakansafgiftens fortfarande utgörande tillhör kapitlet om anskaffande af medel för den nya institutionens genomförandet, blir framdeles tillfälle att härtill återkomma. En fråga, som härmed sammanhänger är den, hvilken makt, regent och ständer ega att ändra rotekontrakterna. Borgå landtdag tog sig visserligen friheten pålägga rust- och rotehållare vakansafgift i stället för de onera, dessa genom kontrakterna påtagit sig. 20
presumerades deras samtycke, emedan vakansafgiften var en mycket lindrigare tunga. Men om det ginge lika lätt att öka denna tunga, synes tvifvelaktigt. Hufvudpunkten i alla rotekontrakter är dock den, att allmogen ingick på roteringen mot löfte att slippa utskrifningen. Nu kan väl icke nekas, att värnepligten blir en utskrifning, ehuru i annan form än den, från hvilken allmogen för tvåhundra år tillbaka fritogs. Men om sålunda denna stipulation i kontraktet komme att upphävas, synes det vara klart, att äfven deremot svarande åtagande upphör – nemligen för den tid värnepligtsåtagandet fortfar. Att öfverhufvud regent och ständer kunna upphäfva kontrakterna synes sjelffallet; ty på 30
evinnerligt bestånd kunna de icke hafva anspråk. Men till ändring i stipulationerna fordras väl kontrahenternas samtycke.

J. V. S.

121 ÅSIGTER ANGÅENDE BEHOVET AF FINSKA LÄRDOMSSKOLOR.

Morgonbladet n:o 86, 16.IV 1877

40 Ehuru redan talrika protester höjts mot öfverstyrelsens för skolväsendet i dess »Underdåniga Berättelse» framlagda åsikter angående inrättandet af lärdomsskolor med Finskan till undervisningsspråk och de med dessa åsikter öfverensstämmande tillgörandena i afseende på sagda skolor, synes det icke öfverflödigt att öka bevisningen för protesternas berättigande, isynnerhet sedan man velat offentligen försvara dessa åsikter och åtgärder. Jag inskränker mig för denna gång till åsigheterna, hvilka gifva ett nog rikligt ämne för betraktelser. De framläggas pag. 16 och 17 i Berättelsen, der det heter:

50 Den 16 mars 1871 afgafs af Öfverstyrelsen infor dradt underdånigt utlåtande i anledning af ett den 7 januari inlemnadt underdånigt betänkande från den komité, som enligt Eders Kejsrerliga Majestäts nådiga förordnande, blifvit nedsatt för att afgifva yttrande, huruvida finska språket redan uppnått den utveckling, att vetenskaplig undervisning derå kunde utan svårighet meddelas, samt i hvad mon och vid hvilka läroverk sådant utan olägenhet ansåges kunna ske: hvarvid af